

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 8. června 2021 ve věci č. 61591/16 – *Dijkhuizen proti Nizozemsku*

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že pokud stěžovatel, nacházející se ve vazbě v Peru, v průběhu hlavního líčení sveřepě odmítal využít videokonferenčního zařízení, přičemž o změně jeho postoje informoval obhájce až v závěrečné řeči, odvolací soud mohl důvodně vycházet z toho, že se stěžovatel vzdal práva na osobní výslech a účast na jednání. K porušení článku 6 Úmluvy tedy nedošlo.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel byl vazebně stíhán pro podezření z pašování kokainu. K hlavnímu líčení před prvostupňovým soudem byl řádně předvolán a aktivně se jej účastnil. Soud jej uznal nepravomocně vinným tím, že se spolupodílel na dovozu asi 1,6 kg drogy, za což mu uložil trest odnětí svobody v trvání 9 let. Stěžovatel se osobně zúčastnil také přípravného řízení před odvolacím soudem. Při této příležitosti jeho obhájce navrhl propuštění z vazby s příslibem, že se klient nebude vyhýbat trestnímu stíhání. Odvolací soud návrhu podmíněčně vyhověl; stěžovatel musel odevzdat cestovní doklady, nesměl opustit území Nizozemska a byl povinen se na výzvu orgánů dostavit na místo určení. Jeho obhájce později požádal o zmírnění tohoto režimu. Argumentoval zejména tím, že povolání stěžovatele vyžaduje, aby mohl příležitostně cestovat. Soud této žádosti vyhověl. V listopadu 2013 byl stěžovatel zadržen ekvádorskými úřady při nástupu do letadla na lince do Amsterdamu a vydán do Peru, kde na něho byla uvalena vazba pro podezření z praní špinavých peněz narkomafie. V řízení před odvolacím soudem obhájce stěžovatele vyjevil přání klienta osobně se zúčastnit hlavního líčení a jeho ochotu vypovídat. Za tímto účelem navrhoval, aby soud usiloval o jeho extradici. Odvolací soud zjistil, že za daných okolností peruánské právo vydání osoby nepřipouští. Jako alternativu osobní účasti na jednání mu ale nabídl výslech prostřednictvím videokonference. Stěžovatel tuto možnost po celých jedenáct měsíců, kdy probíhalo hlavní líčení, setrvale odmítal a trval na osobní přítomnosti. Teprve v rámci závěrečné řeči obhájce vyrozuměl soud, že jeho klient změnil názor. Odvolací soud považoval tento obrat za obstrukci, která by neúnosně prodloužila celé řízení, a proto návrhu nevyhověl. Rozsudek prvoinstančního soudu potvrdil, ale s ohledem na délku řízení snížil výměru stěžovatelova trestu.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal porušení práva na spravedlivý proces a zejména práv obhajoby, jelikož hlavní líčení před odvolacím soudem proběhlo bez jeho přítomnosti a neměl ani možnost se jej zúčastnit prostřednictvím videokonference.

Soud zdůraznil, že i když to výslovně nevyplývá z čl. 6 odst. 1 Úmluvy, součástí práva na spravedlivé projednání věci je i záruka, že se obžalovaný může osobně účastnit řízení. Právo účasti na hlavním líčení předpokládají i čl. 6 odst. 3 písm. c), d) a e), v nichž je zaručeno právo obžalovaného „hájit se osobně“, „vyslýchat svědky“ a „na pomoc tlumočníka, pokud nerozumí jazyku, v němž je řízení vedeno“ (*Sejdovic proti Itálii*, č. 56581/00, rozsudek velkého senátu ze dne 1. března 2006, § 81). Osobní přítomnost u hlavního líčení však nemá též význam v případě odvolacího řízení, jako je tomu před soudem prvního stupně. Způsob, jakým se článek 6 Úmluvy použije na řízení před odvolacím soudem, se liší v závislosti na zvláštních rysech daného řízení. V úvahu musí být vzato řízení jako celek podle vnitrostátního právního řádu a role, kterou v něm sehrávají odvolací soudy. Jsou-li předmětem odvolacího řízení jen otázky právní, nikoli skutkové, není přítomnost osoby u hlavního líčení nezbytná za předpokladu, že se dotýčný osobně účastnil řízení před soudem prvního stupně. Avšak i tam, kde mají odvolací soudy pravomoc zkoumat otázky právní i skutkové, článek 6 vždy nevyžaduje, aby bylo nařízeno veřejné jednání, a tím spíše nevyžaduje přítomnost obžalovaného. Klíčové je posouzení, zda byly jeho zájmy

v daném řízení náležitě hájeny a chráněny, a to zejména ve světle povahy otázek, které byly před odvolacím soudem nastoleny, a jejich významu pro obžalovaného (*Hermi proti Itálii*, č. 18114/02, rozsudek velkého senátu ze dne 18. října 2006, § 60–62). Soud také dříve shledal, že ačkoli účast obžalovaného na soudním jednání prostřednictvím videokonference není jako taková v rozporu s Úmluvou, musí se v každém jednotlivém případě ujistit, že použití tohoto opatření poslouží legitimnímu cíli a že je slučitelné s požadavky spravedlivého procesu, jak vyžaduje článek 6 Úmluvy [*Bivolaru proti Rumunsku* (č. 2), č. 66580/12, rozsudek ze dne 2. října 2018, § 138].

V projednávané věci měl Soud za nesporné, že se stěžovatel nacházel ve vazbě v Peru, a proto nebylo dost dobře možné, aby se osobně zúčastnil hlavního líčení před odvolacím soudem. I když vláda nepožádala peruánské úřady o vydání nebo dočasné předání stěžovatele, Soud se spokojil s tím, že tato možnost byla zvažována a že vláda doložila, že takový postup peruánské právo za daných okolností nepřipouští. Dle Soudu proto nelze nizozemským orgánům vytýkat nedostatek řádné péče a neochotu využít prostředků mezinárodní justiční spolupráce, aby zajistily přítomnost stěžovatele na soudním jednání. Za této situace podle názoru Soudu nebylo nerozumné zajistit jeho účast na hlavním líčení prostřednictvím videokonference.

Vláda v této souvislosti namítala, že se stěžovatel vzdal svého práva na účast na jednání, když opakovaně spojení skrze videokonferenční zařízení odmítl. Soud připomněl, že duch ani znění Úmluvy nebrání tomu, aby se osoba dobrovolně vzdala – výslovně či konkludentně – dílčích záruk spravedlivého procesu, včetně práva na účast na jednání. Vzdání se dílčích záruk spravedlivého procesu však lze považovat za platné jen tehdy, pokud bylo učiněno jednoznačně, svobodně a informovaně. Kromě toho musí být doprovázeno odpovídajícími procesními zárukami a nesmí odporovat důležitému veřejnému zájmu. V projednávané věci stěžovatel po dobu jedenácti měsíců prostřednictvím svého obhájce setrvale odmítal videokonferenční účast na hlavním líčení. Teprve když bylo přistoupeno k závěrečným řečem, obhájce stěžovatele uvedl, že jeho klient změnil názor a stojí o slyšení prostřednictvím konferenčního hovoru. Podle názoru Soudu si odvolací soud nemohl vyložit jeho předchozí jednání jinak než jako vzdání se práva být osobně slyšen a účasten na jednání. Obrat postojů potom mohl soud důvodně vnímat jako procesní obstrukci, která by řízení významně prodloužila. Nevyhovění tomuto návrhu tak za daných okolností nenarušilo spravedlivou povahu řízení jako celku. K porušení článku 6 Úmluvy tedy nedošlo.